

Droga do powstania Uniwersytetu Opolskiego

Wprowadzenie

Opole w 1950 roku zostało stolicą nowo powołanego województwa opolskiego. Już w przeszłości było stolicą księstwa, a w czasie kiedy znajdowało się w obrębie państwa pruskiego, od 1816 roku – siedzibą władz rejencji opolskiej. Nie miało jednak żadnych tradycji akademickich. W okresie międzywojennym w 1932 roku niemieccy socjaldemokraci wskazywali, że rejencja opolska miała najniższy w Niemczech wskaźnik wykształcenia, dlatego utworzenie uniwersytetu w Opolu mogłoby tę sytuację zmienić. Dojście do władzy Hitlera przekreśliło jednak realizację tej propozycji (Nicieja, 1990, s. 11; 2004, s. 190). W okresie przynależności do państwa niemieckiego zamieszkiwała go w znacznej większości ludność niemiecka na terenie miast i polskojęzyczna – głównie na terenach wiejskich, licząca ponad 500 tys. osób. Inteligencji polskiej nie było. Śląsk Opolski znajdował się poza granicami państwa polskiego ponad 600 lat, a niemiecka polityka kadrowa w XIX i XX wieku uzależniała awans społeczny ludności miejscowej od zadeklarowania przynależności do narodu niemieckiego. Do zakończenia II wojny światowej wykwalifikowane kadry pozyskiwano z głębi Niemiec. Osoby dysponujące środkami finansowymi i motywacją do zmiany swojego statusu społecznego w latach międzywojennych i wcześniejszych mogły się kształcić w niemieckich szkołach średnich i wyższych. Ich ukończenie najczęściej wiązało się z utratą absolwentów dla polskiej mniejszości z Opolszczyzny.

Po zakończeniu II wojny światowej region ten znalazł się w obrębie granic państwa polskiego. Na Opolszczyźnie w 1945 roku prawie nie było inteligencji, bowiem niemieccy inżynierowie, nauczyciele, urzędnicy wyjechali. Na ten rolniczy teren po zakończeniu działań wojennych napłynęła głównie ludność rolnicza z kresów wschodnich i z centralnej Polski, wśród której nie było osób z wykształceniem wyższym.

Starania o utworzenie uczelni humanistycznej

W takiej sytuacji władze polityczne już od początku lat 50. minionego wieku podejmowały zabiegi o utworzenie w Opolu uczelni akademickiej, a działania te miały wówczas charakter polityczny. Pod koniec 1952 roku na posiedzeniu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu rozważano propozycje utworzenia: wyższej szkoły rolniczej

(o co zabiegał kierownik Wydziału Rolnego Jan Baron), akademii medycznej (co postulował kierownik Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej Norbert Jacoby), oraz wyższej szkoły pedagogicznej (czego zwolennikiem był Teodor Musioł, ówczesny kierownik Wydziału Oświaty WRN, który swoją propozycję uzasadniał koniecznością przygotowania kadry pedagogicznej do pracy na Opolszczyźnie, bowiem nauczyciele osiedlający się w tym regionie byli najczęściej absolwentami liceów pedagogicznych).

Ten region miał wówczas specyficzny charakter. Pozostała po wojnie ludność rodzima – w znacznej części posługująca się gwarą śląską, była absolwentami szkół niemieckich. Należało zatem przeprowadzić proces repolonizacji, do realizacji którego konieczna była kadra bardzo dobrze przygotowana merytorycznie oraz znająca historię i uwarunkowania historyczne tej ziemi. Tak swoją propozycję T. Musioł argumentował:

Pracując jako kurator mogłem obserwować nauczycieli, którzy nie orientowali się w środowisku, w którym przyszło im działać, nie znali jego historii, jego specyfiki. Dlatego w tym momencie dziejów Opolszczyzny, po tylu latach germanizacji, potrzebna jest przede wszystkim szkoła humanistyczna, potrzebny jest nowoczesny nauczyciel (Borek, Jakubowski, 1970, s. 12).

Po latach T. Musioł wspominał:

Od początku objęcia tego stanowiska – nurtowała mnie idea powołania do życia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. (...) ... wskazywałem często na potrzebę powołania w Opolu wyższej uczelni, powiązanej ściśle z życiem Opolszczyzny, jej potrzebami i dążeniami kulturalno-oświatowymi. Opolszczyzna wróciła bowiem do Polski bez własnej inteligencji (Musioł, 1970, s. 263).

Dla swojej propozycji pozyskał Jadwigę Ludwińską, II sekretarza KW PZPR, której podlegały sprawy kultury, oświaty i nauki.

Idea ta zaczęła się urzeczywistniać, kiedy w powołanej i funkcjonującej od 1 września 1950 roku we Wrocławiu Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej nasiliły się bardzo poważne trudności lokalowe i kadrowe. Uczelnia ta powstała na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 29 listopada 1950 roku w sprawie utworzenia Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej we Wrocławiu jako wyższej szkoły zawodowej, na bazie Instytutu Pedagogicznego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Funkcjonowała w bardzo trudnych warunkach lokalowych, ale dysponowała silną kadrą dydaktyczną. Ministerstwo Oświaty zażądało od kierownictwa albo zapewnienia odpowiednich warunków studiowania, albo przeniesienia jej do innej miejscowości. Gotowość stworzenia korzystnych warunków dla rozwoju tej uczelni zgłosiło Opole (Borek, Jakubowski, 1970, s. 19).

Oficjalne starania o utworzenie WSP w Opolu rozpoczęto na wniosek T. Musioła 12 czerwca 1953 roku. Czynnikiem utrudniającym powstanie uczelni był brak na

miejscu odpowiedniej kadry naukowej i księgozbioru naukowego. Pod naciskiem faktów dokonanych (tworzenie miasteczka studenckiego, budowa gmachu uczelni bez stosownych zezwoleń) władze centralne zaczęły rozważać możliwość przeniesienia do Opola WSP z Wrocławia (Nicieja, 2004, s. 16). Starania T. Musioła oraz władz partyjnych Opola spowodowały, że problemy lokalowe wrocławskiej uczelni przyczyniły się do tego, iż Rada Ministrów uchwałą nr 698 z 26 października 1954 roku przeniosła jej siedzibę z Wrocławia do Opola. Zmiana tej lokalizacji wiązała się głównie z kwestiami politycznymi. Opole miało stać się ośrodkiem naukowo-badawczym podejmującym badania nad historią Śląska, jego dziejami, kulturą, językiem. Podczas inauguracji pierwszego roku akademickiego 2 października 1954 roku wiceminister oświaty powiedział:

Otwarcie pierwszej uczelni na ziemi opolskiej jest wydarzeniem o wielkim znaczeniu politycznym i kulturalnym. (...) Zadaniem tej szkoły jest przygotowanie kadr nauczycielskich dla szybko rozwijających się szkół. (...) Na Opolszczyźnie wpływ szkoły na środowisko zawsze był bardzo wielki. Szkoła była ogniskiem polskości, ośrodkiem narodowej i społecznej pracy. Nawiązując do tej tradycji, chcielibyśmy, aby WSP stała się na ziemi opolskiej ogniskiem pracy naukowej, kulturalnej i oświatowej, źródłem oddziaływania politycznego i wychowawczego na społeczeństwo miasta Opola, na wioski i miasta Opolszczyzny (Kolbuszewski, 1960, s. 112).

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu

Po przeniesieniu WSP do Opola organizacyjnie uczelnię tworzyły dwa wydziały – Filologiczny i Matematyczno-Fizyczny. Od samego początku stworzono do pracy dydaktycznej dobre warunki lokalowe – przydzielono gmachy szkolne po Liceum Pedagogicznym (trzy budynki przy ul. Luboszyckiej). Tam były sale do zajęć dydaktycznych, biblioteka oraz pokoje dla dojeżdżających pracowników naukowych. Kadre dydaktyczną tworzyli bowiem wrocławscy pracownicy, z których część w kolejnych latach zdecydowała się na stałe zamieszkanie w Opolu. Młodzież akademicka miała do dyspozycji 350 miejsc w trzech internatach.

Jednocześnie trwała budowa własnych gmachów dydaktycznych i domu akademickiego. T. Musioł już w styczniu 1954 roku zorganizował społeczny komitet budowy Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Chociaż prace komitetu napotykały na wiele problemów, udało się je pokonać i w ciągu dwóch lat oddano do użytkowania gmach uczelni i akademik. Rok później zakończono budowę domu profesora z 26 mieszkaniami, co w znaczący sposób wpłynęło na poprawę warunków bytowych kadry pedagogicznej. Zamieszkało w nim wielu z dojeżdżających z Wrocławia. Poprawiała się infrastruktura uczelni, ale przybywało również studentów. Następować stały, dynamiczny rozwój uczelni, przejawiający się zarówno tworzeniem nowych kierunków studiów, jak

i rozwojem kadry naukowej. Przez cały okres adaptacji do nowego miejsca lokalizacji, władze uczelni odczuwały pomoc i opiekę władz politycznych regionu oraz administracji miasta i województwa.

Powstanie WSP wpłynęło w istotny sposób na rozwój życia naukowego i kulturalnego w Opolu. Już w grudniu 1954 roku z inicjatywy pracowników Wydziału Filologicznego założono czasopismo „Kwartalnik Opolski”, którego głównym zadaniem „było wydobywanie, poznanie i rejestrowanie prawdy o przeszłości Śląska Opolskiego oraz uczestnictwo w kształtowaniu świadomości i kultury narodu socjalistycznego” (Borek, Jakubowski, 1970, s. 69). Z inicjatywy pracowników tego wydziału w 1955 roku zorganizowano Opolski Oddział Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, w ramach którego zapraszano na otwarte wykłady wybitnych polskich filologów. W celu wspierania rozwoju naukowego młodych pracowników już na początku 1956 roku powołano uczelniane wydawnictwo „Zeszytów Naukowych” z inicjatywy ówczesnego rektora Stanisława Kolbuszewskiego (Kolbuszewski, 1960, s. 116–117).

Kolejne lata charakteryzowały się ciągłym wzrostem liczby pracowników naukowych, ich awansami, zwiększającą się liczbą studentów, powstającymi nowymi kierunkami studiów. Z biegiem lat spełniono wymagania związane z uzyskaniem pełnych praw akademickich, tj. uprawnień do przeprowadzania postępowań doktorskich a następnie habilitacyjnych.

Już w pierwszych latach funkcjonowania WSP w Opolu, na fali październikowej odwilży, studenci podjęli dyskusję z ówczesnymi władzami Urzędu Wojewódzkiego o kwestii przemianowania uczelni pedagogicznej na uniwersytet. Potraktowano to jako mrzonkę utopistów (Nicieja, 2004, s. 191). W latach 60. minionego wieku wśród kadry naukowej również pojawiały się głosy, aby podjąć działania zmierzające do realizacji marzeń opolan o utworzeniu w mieście uniwersytetu.

Starania o utworzenie uniwersytetu

Dążenia do utworzenia uczelni typu uniwersyteckiego trwały ponad 20 lat. Do dyskusji dotyczącej tej kwestii włączały się różne środowiska zawodowe Opola i regionu. W latach 70. XX wieku dochodziło do spotkań władz uczelnianych z władzami wojewódzkimi, podczas których rozważano realność postulatu nadania WSP rangi uniwersyteckiej. Podczas spotkania 8 maja 1970 roku z sekretarzem KC PZPR odpowiedzialnym za sprawy nauki i kultury Arturem Starewiczem, ówczesny rektor WSP Jan Seredyka stwierdził: „Podejmujemy inicjatywę przekształcenia WSP w Opolu w uczelnię typu uniwersyteckiego, a tą drogą powołania w niej wydziałów prawa, ekonomii i rolnictwa” (Malarski, 1994, s. 21). Sekretarz KC podjął się zadania przekonania władz w Warszawie o potrzebie utworzenia uniwersytetu w Opolu. Grudzień 1970 roku i zmiany jakie dokonane zostały w rządzie i władzach partyjnych zmieniły to podejście.

Dążenia stawały się coraz silniejsze w latach 80. XX stulecia. Kierownictwo WSP i władze polityczne województwa opolskiego podejmowały starania o przekształcenie uczelni w uniwersytet, kierowane do władz państwowych i politycznych. Niestety, wówczas działania te nie znajdowały poparcia zarówno u władz politycznych, jak i wśród władz innych polskich uniwersytetów. Nawet w środowisku opolskim byli przeciwnicy tych dążeń. Wyróżniali się w tym głównie dziennikarze, tak swoje stanowisko uzasadniając:

Dążenie do utworzenia uniwersytetu w Opolu jest swoistą megalomanią. Jest to środowisko za słabe, aby tworzyć rzeczy znaczące w życiu naukowym w kraju. Opolskiej WSP wystarczy status amerykańskiego college'u.

Tym argumentem posługiwały się też ościenne ośrodki akademickie, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Wydział Nauki KC PZPR. Podobnie przedstawiciele kręgów partyjnych szczebla centralnego i wojewódzkiego wskazywali, że zabiegi o utworzenie uniwersytetu w Opolu są bezcelowe (Nicieja, 2001, s. 53–55).

Dążenia do powołania uniwersytetu inicjowane były głównie przez pracowników WSP. W tamtym czasie, w 1981 roku odwoływano się do argumentów politycznych i ekonomicznych oraz społeczno-kulturowych. Na względy polityczne składała się specyfika regionu, brak własnej inteligencji w niedawnej przeszłości w czasie przynależności do państwa niemieckiego. W okresie PRL-u natomiast opolskie szkolnictwo wyższe było traktowane „po macoszemu”, co powodowało odpływ wykształconych mieszkańców do miast, gdzie podejmowali studia wyższe.

Dyskusję o potrzebie uniwersytetu przerwał stan wojenny 13 grudnia 1981 roku. Osobą szczególnie zaangażowaną w działania związane z przekształceniem WSP w uniwersytet był Marian Adamus – rektor w trudnych latach 1981–1984. W swoim programie wyborczym wskazywał możliwość przekształcenia opolskiej uczelni w klasyczny uniwersytet po spełnieniu przez nią wymogów merytorycznych i organizacyjnych – analogicznych do funkcjonujących na terenie kraju uniwersytetów. Za jego kadencji znacząco wzrosła liczba samodzielnych pracowników, zarówno pozyskanych z zewnątrz, jak i z awansu opolskich naukowców. Rektor Adamus starał się również o polepszenie zaplecza obiektów dydaktycznych, przykładowo pozyskał budowany dla potrzeb KW PZPR budynek, przeznaczając go – po dokonaniu modernizacji i dokończeniu budowy – na nową lokalizację biblioteki uczelnianej (Nowakowska, 2012, s. 12).

W tym tak trudnym i burzliwym okresie dla całej Polski, w 1981 roku w prasie i radiu opolskim toczyła się dyskusja o powołaniu w Opolu uniwersytetu przez przekształcenie WSP. Podczas stanu wojennego w 1982 roku utworzono Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, w działalność którego zaangażowała się ówczesna prorektor ds. nauki – Maria Nowakowska, na której wniosek Rada Wojewódzka PRON w Opolu podjęła 28 października 1983 roku *Uchwałę w sprawie poparcia inicjatywy powołania*

w *Opolu uniwersytetu*. Wystąpiono do Jana Dobraczyńskiego – przewodniczącego PRON – z prośbą o wsparcie i podjęcie działań na szczeblu władz centralnych (Archiwum Uniwersytetu Opolskiego, 1988, s. 2). M. Nowakowska organizowała wspólnie ze Stanisławem Gajdą rozmowy na szczeblu lokalnym i centralnym w sprawie powołania nowej uczelni. Niestety, władze centralne nie były przychylnie tej inicjatywie, informując, że nie będą w tej kwestii podejmować żadnych działań.

Za kadencji kolejnego rektora – Stanisława Kochmana także podejmowano dyskusję o powołaniu uniwersytetu, a jesienią 1984 roku zespół jego współpracowników opracował koncepcję przekształcenia WSP w uniwersytet. Poddano ją dyskusji podczas otwartego zebrania PZPR w grudniu 1984 roku (Kochman i in., 1985, s. 32). Część z uczestników była sceptycznie nastawiona do tej koncepcji, uważając ją za niemożliwą do zrealizowania. W trakcie dyskusji pytano czy chodzi o dobrą uczelnię, czy jedynie o zmianę nazwy. Niektórzy uważali, że domaganie się w Opolu uniwersytetu jest przejawem kompleksu środowiska opolskiego. Podczas głosowania tylko 20% obecnych było za powołaniem uniwersytetu (Nicieja, 2004, s. 161). Należy przypomnieć, że w tamtym czasie opolska WSP była uznawana za najlepszą uczelnię pedagogiczną w kraju. Wyrazili to ministrowie Benon Miśkiewicz oraz Jacek Fisiak w odpowiednich pismach, nadając uczelni szeroką autonomię i prawo do stosowania daleko idących eksperymentów w zakresie metod kształcenia. Wiele osób dlatego wskazywało, że lepiej być najlepszą w kraju uczelnią pedagogiczną niż najsłabszym uniwersytetem.

Problem powołania w Opolu uniwersytetu był podejmowany również w kampanii wyborczej do Sejmu w 1985 roku. Nowa uczelnia – jak proponowano – miała powstać z połączenia WSP i Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Zaangażowanie M. Nowakowskiej w starania związane z powołaniem uniwersytetu nie ustały i 27 września 1986 roku na posiedzeniu Rady Wojewódzkiej PRON podjęto uchwałę o rozpoczęciu nowej fazy starań o powołanie uniwersytetu. Zadaniem M. Nowakowskiej było skompletowanie osób z obydwóch uczelni, chętnych do rozpoczęcia działań zmierzających do ich integracji. Był to 9-osobowy, tzw. Roboczy Zespół Inicjujący (Nowakowska, 2012, s. 13), który opracował wstępną koncepcję powołania uniwersytetu, dzięki integracji obydwóch uczelni. O koncepcji dyskutowano podczas otwartych publicznych spotkań z różnymi grupami mieszkańców Opolszczyzny, spotykając się z dużą aprobatą. Ta inicjatywa – niestety – spotykała się zarówno w prasie centralnej, jak i lokalnej z bardzo nieprzychylnym przyjęciem, podobnie jak i w niektórych środowiskach uniwersyteckich. Ataki były jednak systematycznie odpierane przez przedstawianie merytorycznych uzasadnień prezentowanych na łamach prasy regionalnej i lokalnej, głównie przez Stanisława Nicieję (Nowakowska, 2012, s. 13).

Pojawiające się trudności nie zahamowały starań związanych z powołaniem uniwersytetu, ale pojawiły się pewne problemy. W 1988 roku stanowisko pracowników i władz WSI w sprawie połączenia i utworzenia uniwersytetu było negatywne. Popierali ideę powstania uniwersytetu, ale bez udziału WSI. W marcu 1988 roku powołano

Spółeczny Komitet ds. Powołania Uniwersytetu w Opolu, którego przewodniczącym został Kazimierz Dzierżan – wojewoda opolski. Członkowie komitetu opracowali warianty trzech modeli uniwersytetu. Pierwsze dwa zakładały połączenie WSP i WSI, zaś trzeci model był autonomiczny, zakładano w nim przekształcenie WSP w uniwersytet. Trzeci model miał jednak małe szanse powodzenia. Najkrótszą drogą była realizacja dwóch pierwszych. Na to jednak nie było zgody władz WSI, bowiem Senat i władze rektorskie były przeciwne (12.10.1988). Jednocześnie wojewódzkie władze partyjne zmuszone przez centralę, wycofały się ze swojego uczestnictwa w działaniach zmierzających do utworzenia uniwersytetu (Nowakowska, 2012, s. 27). W tej nowej sytuacji M. Nowakowska zwróciła się 17 listopada 1988 roku do opolskiego biskupa Alfonsa Nossola o wyrażenie opinii w tej sprawie. Biskup poparł działania komitetu, wskazując jednocześnie, że chciałby, aby w strukturze nowego uniwersytetu znalazł się wydział teologiczny, który mógłby powstać dzięki funkcjonującemu w Opolu Diecezjalnemu Instytutowi Teologiczno-Pastoralnemu – filii KUL oraz Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie. Takie rozwiązanie powinno było znaleźć akceptację Ministerstwa Edukacji Narodowej, bowiem wskazywano w nim wielokrotnie, że powinna nastąpić integracja uczelni opolskich w celu utworzenia uniwersytetu (Nossol, 1994, s. 4). Biskup Nossol zaprosił w grudniu 1989 roku ministra Edukacji Narodowej – Henryka Samsonowicza do Opolu, aby mu przedstawić środowiskowe działania na rzecz powołania uniwersytetu. Minister wskazał, że jedyną drogą powołania tej uczelni jest integracja z WSI. Na to jednak zgody tej uczelni nie było. Sam biskup podjął rozmowy z senatem WSI, ale one do niczego nie doprowadziły. W 1990 roku podjęto więc próbę utworzenia uniwersytetu federacyjnego z WSI. W pierwszej fazie te dwie placówki miały zachować samodzielność finansową. Tej propozycji również druga uczelnia nie zaakceptowała (Nowakowska, 2012, s. 30).

Od grudnia 1991 roku przewodniczącym Społecznego Komitetu ds. powołania uniwersytetu w Opolu był biskup A. Nossol (z tej funkcji zrezygnował K. Dzierżan). Wówczas zaprezentowano roboczy projekt „Wniosek o powołanie w Opolu Uniwersytetu poprzez połączenie WSP, DIPT i Instytutu Śląskiego”. Niestety dyrektor Instytutu Śląskiego nie zaakceptował tej propozycji – tylko więc WSP i Diecezjalny ITP chciały tworzyć nową uczelnię. Nie były wówczas precyzyjnie określone warunki do spełnienia przy powoływaniu nowej uczelni przez Ministerstwo. Wiceminister w Ministerstwie Edukacji Narodowej Roman Duda pod koniec 1991 roku obiecał je określić. Z jego inicjatywy opracowano „Warunki merytoryczne powoływania uczelni wyższej typu uniwersyteckiego”. W 1992 roku również Rada Główna Szkolnictwa Wyższego sformułowała kryteria, które musiało spełniać środowisko ubiegające się o powołanie uniwersytetu. Jakie były to kryteria? Uczelnia starająca się o przekształcenie musiała zatrudniać na pierwszym etapie 60 samodzielnych pracowników naukowych, prowadzić 6 kierunków studiów magisterskich, mieć prawo doktoryzowania w 6 dyscyplinach, prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego w 2 dyscyplinach a opolska

WSP miała uzyskać pozytywne stanowisko trzech senatów: Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawskiego i Wrocławskiego. WSP nie spełniło jednego warunku – brakowało uprawnień doktoryzowania tylko w jednej dyscyplinie naukowej (warunek spełniono w 1993 r.).

Wniosek o powołanie ministrowi Andrzejowi Stelmachowskiemu zawiózł bp. A. Nossol w marcu 1992 roku. Został on przekazany do zaopiniowania Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego, która zwróciła się o opinię do trzech uniwersytetów: Warszawskiego, Jagiellońskiego i Wrocławskiego. Wszystkie uczelnie popierały starania opolskiego środowiska, chociaż Uniwersytet Wrocławski przedstawił do realizacji propozycję o charakterze długofalowym. Rada Główna Szkolnictwa Wyższego 13 stycznia 1993 roku zaakceptowała utworzenie w Opolu uniwersytetu. W czerwcu 1993 roku przygotowano więc ostatnią wersję *Wniosku o powołanie Uniwersytetu Opolskiego w oparciu o WSP i Diecezjalny Instytut Teologiczno-Pastoralny*. Wniosek był podstawą procedury legislacyjnej w Sejmie i Senacie. 2 lipca 1993 roku biskup Nossol i rektor WSP Jerzy Pośpiech przekazali go premier H. Suchockiej i ministrowi edukacji. Niestety, Społeczny Komitet Rady Ministrów nie zaakceptował powołania w Opolu uniwersytetu, motywując to brakiem środków finansowych na ten cel (Archiwum Uniwersytetu Opolskiego, 1993, Senat, s. 31). Odwołanie rządu Hanny Suchockiej zainteresowanej szybką ścieżką legislacyjną dla uniwersytetu opolskiego, zahamowało działania w tej sprawie.

Pod koniec 1993 roku w związku z tym, opolscy parlamentarzyści z inicjatywy posła lewicy Jerzego Szteligi – adiunkta WSI w Opolu – wnieśli do Sejmu projekt ustawy, pomijając szczebel rządowy. 15 grudnia tego roku sprawa stanęła na posiedzeniu Sejmowej Komisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego, zyskując jego aprobatę (Archiwum Uniwersytetu Opolskiego, Protokoły, s. 149). 10 marca 1994 roku na posiedzeniu Sejmu wszystkie kluby parlamentarne poparły wniosek. Efektem tego było głosowanie – na 363 obecnych posłów 353 było za powołaniem uczelni, 3 głosy były przeciwne a 7 osób wstrzymało się od głosu.

Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło przygotowanie projektu ustawy o utworzeniu Uniwersytetu Opolskiego z pierwszym po II wojnie światowej wydziałem teologicznym w strukturze uczelni państwowej. Zgodę na jego utworzenie wydał również episkopat Polski. Biskup A. Nossol wystąpił też do Kongregacji Wychowania Katolickiego w Rzymie o rozpoczęcie procedury kanonicznego erygowania Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Opolskim. Zakończyło się to 12 września 1994 roku wydaniem przez Kongregację dekretu o powołaniu Wydziału Teologicznego (Nowakowska, 2012, s. 38).

W październiku 1994 roku odbyła się pierwsza inauguracja nowego roku akademickiego w 12. polskim uniwersytecie. Tworzyły go wówczas cztery wydziały a studio wało 9050 studentów. Nowo powstała uczelnia dawała nadzieję na dalszy, dynamiczny rozwój opolskiego środowiska akademickiego. W czasie prawie 30 lat funkcjonowania

przyczyniła się do rozbudzenia aspiracji edukacyjnych, oświatowych, zainteresowań szeroko pojmowaną humanistyką, stając się centrum życia intelektualnego na Śląsku Opolskim.

Bibliografia

- Archiwum Uniwersytetu Opolskiego. *Akta wychodzące Fundacji Uniwersytet Opolski 1988–1994*, sygn. 3/13/97.
- Archiwum Uniwersytetu Opolskiego. *Protokoły Senatu 1989–1994*, sygn. 3/13/01.
- Borek, H., Jakubowski, J. (red.). *Dwudziestolecie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu 1950–1970. Księga pamiątkowa*. Opole–Wrocław: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu.
- Grobelny, S. (1970). Organizacja Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. W: H. Borek, J. Jakubowski (red.), *Dwudziestolecie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu 1950–1970. Księga pamiątkowa* (s. 19–35). Opole–Wrocław: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu.
- Kolbuszewski, S. (1960). Z dziejów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. *Kwartalnik Opolski*, 1 (21), 107–122.
- Musiół, T. (1970). U narodzin pierwszej uczelni wyższej na Opolszczyźnie. W: H. Borek, J. Jakubowski (red.), *Dwudziestolecie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu 1950–1970. Księga pamiątkowa* (s. 263–269). Opole–Wrocław: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu.
- Kochman, S., Kołaczkowski, Z., Korbel, J., Nicieja, S., Waclawek, W. (1985). Koncepcja przekształcenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu w Uniwersytet. *Kwartalnik Opolski*, 2 (121), 29–38.
- Malarski, S. (1994). Droga do uniwersytetu. Aspekty prawno-organizacyjne. *Śląsk Opolski*, 3 (21), 21–34.
- Nicieja, S. (2004). *Alma Mater Opoliensis. Ludzie-fakty-wydarzenia. Księga jubileuszowa w 50. Rocznicę Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu i 10 rocznicę powstania Uniwersytetu Opolskiego*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Nicieja, S. (1990). *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu 1950–1990*. Opole: Instytut Śląski.
- Nicieja, S. (2001). Jak „bronić” uniwersytetu. *Indeks*, 3–4 (25–26), 53–55.
- Nowakowska, M. (2012) (red.). *Droga do powołania Uniwersytetu Opolskiego i stan jego dojrzałości po 18 latach*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Nossol, A. (1994). „Ideologia” i znaczenie Uniwersytetu Opolskiego. *Śląsk Opolski*, 3 (21), 3–5.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie trudnej drogi do powołania w Opolu uniwersytetu. W 1994 roku uczelnia powstała z połączenia ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej z opolską filią Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Starania o przekształcenie WSP w uniwersytet trwały ponad 20 lat. Szczególne zaangażowanie w tych działaniach wykazywali pracownicy uczelni, opolski biskup i władze administracyjne województwa. Uczelnia ta stworzyła realne szanse na podjęcie studiów uniwersyteckich młodzieży śląskiej u siebie, bez konieczności opuszczania regionu. Na podstawie dostępnych opracowań, materiałów archiwalnych podjęto próbę rekonstrukcji drogi, którą podejmowały kolejne władze rektorskie od 1970 roku, do powołania przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Uniwersytetu Opolskiego 10 marca 1994 roku.

Słowa kluczowe: Uniwersytet Opolski, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, inicjatywy lokalnego środowiska, uwarunkowania polityczne, uwarunkowania kulturowe